

KRIJGSMACHT UITGEHOLD?

Een gerespecteerd dagblad kopte onlangs: 'Krijgsmacht uitgehold!'¹ Wat is er aan de hand? Bij de wisseling van bewindslieden maken medewerkers van de Bestuursstaf de zogenoemde Staat van Defensie. Hierin bespreekt men de actuele situatie waarin Defensie verkeert en de wijze waarop de nieuwe minister daar in de nabije toekomst mee om wil gaan. Dit dient vervolgens als basis voor het beleidsplan op langere termijn. Zo ook deze keer.

'Vol vertrouwen' begon men aan de analyse. Defensie behoorde immers tot de ministeries die in het Regeerakkoord werden 'ontzien' en er zelfs – in tegenstelling tot vele malen in het verleden – dit keer geld bij kregen. Dat het half miljard euro meer al ruimschoots wordt gecompenseerd door onvoorziene extra uitgaven in het heden en het recente verleden (en niet uitsluitend door de Nederlandse inzet in Uruzgan) was niet relevant. Defensie moet wederom 'herschikken' en levert daartoe opnieuw gevechtskracht in: een squadron (18) F-16's, twee eskadrons Leopards (28 tanks), 2 batterijen (12 stukken) gloednieuwe Pantserhouwitsers. Natuurlijk met het daarbij behorende personeel. De voorziene kruisvluchtwapens voor de marine zijn al eerder uit de plannen genomen.

In 1989 besteedde Nederland nog 2,8 procent van het bruto nationaal product aan Defensie. Momenteel besteedt een

rijk land als Nederland daaraan nog maar 1,5 procent en zit daarmee onder de NAVO-norm van 2 procent. Daarvoor kunnen we ook nog eens minder doen, onder meer doordat de prijs van nieuw en technologisch hoogwaardig defensiematerieel jaarlijks met gemiddeld 8 procent stijgt. Dit betekent dat we bij gelijkblijvend budget steeds minder van ons bestand kunnen vervangen. Kortom, minder geld investeren in steeds minder wapensystemen terwijl de exploitatiekosten toenemen: eten we onze eigen krijgsmacht op?

De beantwoording van deze intrigerende en fundamentele vraag is niet eenvoudig. De roep om transparantie is vooral in politiek-bestuurlijk Den Haag zeer nadrukkelijk te horen. Al jarenlang werkt ook onze krijgsmacht daarom aan de verbetering van de bedrijfsvoering. Maar betekent meer en grotere transparantie ook altijd meer efficiency en een betere bedrijfsvoering? En welke gevolgen heeft dat dan voor de defensieorganisatie en de operationele effectiviteit waarvoor zij staat?

Een bestuurskundige stroming die bekend staat als 'nieuw publiek management' pleit ervoor om ambtelijke organisaties bedrijfsmatiger te laten werken. Hierdoor is resultaatgerichtheid binnen de 'terugtrekkende overheid' zeer in de mode geraakt. Paradoxaal is echter, dat

¹ *Brabants Dagblad*, 16 juni 2007, blz. 14-15.

wanneer ambtenaren bedrijfsmatig proberen te werken hun chefs vaak terugvallen in de reflex van hun eigen primaat van regelgeving en extra toezicht. De inzichten van nieuw publiek management zijn zeker waardevol om overheidsorganisaties efficiënter te laten werken, waarbij resultaatgerichtheid de traditionele oriëntatie op regels en procedures aanvult. Moderne controlevormen als kritische succesfactoren, prestatie-indicatoren, output-controle en kengetallen krijgen nog steeds veel aandacht. Het grote bezwaar tegen een te grote nadruk op deze vormen van controle is echter dat kengetallen alleen bij hoge uitzondering alle processen en uitkomsten kunnen weerspiegelen. Recent onderzoek heeft dit weer eens bevestigd.²

Zo leidt de grote nadruk op prestatiecijfers tot minder goede dienstverlening en het ontstaan van een 'virtuele werkelijkheid'. Managers besteden dan namelijk vaak aanzienlijk meer tijd aan de productie en interpretatie van prestatiecijfers dan aan de processen waaruit zij voortkomen. Dit beperkt de effectiviteit van de dienstverlening. Het te ver doorgeslagen bedrijfsmatig denken bij de overheid en dus ook bij Defensie moet worden genuanceerd: resultaatgericht werken moet worden gebalanceerd door processen van controle en verant-

² Loes Berendsen. *Brabants Dagblad*, 16 juni 2007, blz. 16. Zie ook: www.bureaucratischedramas.nl. Zie eveneens J. de Vries en M. van Dam. *Politiek-bestuurlijk management*. Alphen a/d Rijn, 1998.

woording op basis van relevante en realistische ervaringsgegevens. Het geloof in de getallen mag niet langer heilig zijn. Cijfers moeten dan ook gedragen worden door een realistische en verreikende visie op de toekomstige werkelijkheid.

Daartoe hebben we vooral leiders nodig die met kennis van de militair-operationele praktijk, een gedegen (wetenschappelijke) opleiding en veel gevoel voor politiek-bestuurlijke verhoudingen hun eigen afwegingen kunnen maken om in de geest van hun commandant of chef evenwichtige besluiten te kunnen nemen. Deze visie zou er niet alleen op gericht moeten zijn aan operaties in een conflict deel te nemen, maar ook en vooral eventuele gevechten hierbij te *winnen*.

Krijgsmacht uitgehold? Nog niet, maar soms lijkt het er wel op. We moeten dit beeld corrigeren. Dit vereist een beleidsmatige verschuiving van efficiency naar effectiviteit. Daarom zullen we er alles aan moeten doen om onze mannen en vrouwen zo goed mogelijk op te leiden, te vormen, uit te rusten en voor te bereiden. Hiervoor is meer geld nodig dan nu is voorzien. Alleen zo kan de krijgsmacht blijven bijdragen aan Nederlands veiligheidsbeleid en tegelijkertijd kostbare levens sparen.

Want cijfers houden op virtueel te zijn als namen van personele verliezen in operaties moeten worden bekend gesteld en verantwoord.